

УДК 340.1:338.1

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2025.4>**Р. С. Кірін**доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітникДержавної установи «Інститут економіко-правових досліджень»
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»orcid.org/0000-0003-0089-4086

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО Е-УРЯДУВАННЯ

Стаття присвячена обґрунтуванню та розробці дворівневої моделі періодизації розвитку національного законодавства про е-урядування. При розробці періодизації розвитку законодавства, в основі якої лежить хронологічний чинник, рекомендовано визначати межі певних етапів та підетапів з використанням варіанту із перетинними роками, за якого один і той самий рік попадає в обидва часові проміжки періодизації. Саме такий підхід варто обрати в процесі розробки дворівневої моделі періодизації розвитку законодавства про е-урядування. Для обраної дворівневої моделі періодизації автором обрано відповідно й два основних критерії: 1) базовий нормативно-правовий акт або кілька нормативно-правових актів, що були прийняті на визначеному етапі (підетапі) для регулювання сукупності чи певного виду правовідносин у сфері е-урядування; 2) домінуючий вид (види) правовідносин у сфері е-урядування, що були врегульовані впродовж визначеного етапу (підетапу) певною сукупністю нормативно-правових актів.

Вибір критеріїв періодизації обумовлений тим, що: а) прийняття базового акту є значущим явищем для системи законодавства; б) зміст базового акту не завжди в повній мірі відображає характер врегульованих правовідносин; в) базові акти певного етапу можуть діяти як в його межах так і разом з іншими актами на наступних етапах; г) визначення домінуючого виду (видів) правовідносин доповнює загальну характеристику етапу.

Представлено дворівневу модель періодизації розвитку законодавства України про е-урядування в наступному виді: 0) Інформаційний (підготовчий) етап 1992–1998 рр.; 1) етап першої Національної програми інформатизації 1998–2010 рр.: 1.1) підетап інформатизації 1998–2001 рр.; 1.2) підетап інтернетизації 2001–2005 рр.; 1.3) підетап телекомунікації 2005–2008 рр.; 1.4) підетап електронізації 2008–2010 рр.; 2) етап першої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2010–2017 рр.: 2.1) підетап формування е-урядування 2010–2014 рр.; 2.2) підетап сталого розвитку е-урядування 2014–2017 рр.; 3) етап другої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2017–2023 рр.: 3.1) підетап євроінтеграційного розвитку е-урядування 2017–2021 рр.; 3.2) підетап цифровізації економіки 2021–2023 рр.; 4) етап другої Національної програми інформатизації 2023-I пол. 2025 рр.

Ключові слова: е-урядування, періодизація, нормативно-правові акти, етапи, підетапи, законодавство.

Kirin R. S. PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF LEGISLATION ON E-GOVERNMENT

The article is devoted to substantiation and development of a two-level model for periodization of development of national e-government legislation. When developing the periodization of legislation development based on the chronological factor, it is recommended to determine the boundaries of certain stages and sub-stages using the option with overlapping years, when the same year falls into both time periods of periodization. This is the approach that should be chosen in the process of developing a two-level model for periodizing the development of e-government legislation. For the selected two-level periodization model, the author has chosen two main criteria, respectively: 1) a basic legal act or several legal acts adopted at a certain stage (sub-stage) to regulate a set or a certain type of legal relations in the field of e-government; 2) the dominant type(s) of legal relations in the field of e-government regulated during a certain stage (sub-stage) by a certain set of legal acts.

The choice of periodization criteria is based on the fact that: a) adoption of a basic act is a significant phenomenon for the system of legislation; b) the content of a basic act does not always fully reflect the nature of the legal relations regulated; c) basic acts of a certain stage may be effective both within it and together with other acts in subsequent stages; d) determination of the dominant type(s) of legal relations complements the general characteristics of the stage.

The article presents a two-level model of periodization of development of Ukrainian e-government legislation as follows: 0) Informational (preparatory) stage 1992–1998; 1) the stage of the first National Informatization Program 1998–2010: 1.1) informatization sub-stage 1998–2001; 1.2) internetization sub-stage 2001–2005; 1.3) telecommunication sub-stage 2005–2008; 1.4) electronization sub-stage 2008–2010; 2) stage of the first Concept of e-Governance Development in Ukraine 2010–2017: 2.1) sub-stage of e-governance formation 2010–2014; 2.2) sub-stage of sustainable development of e-governance 2014–2017; 3) stage of the second Concept for the Development of e-Governance in Ukraine 2017–2023; 3.1) sub-stage of European integration development of e-governance 2017–2021; 3.2) sub-stage of digitalization of the economy 2021–2023; 4) stage of the second National Informatization Program 2023-I half of 2025.

Key words: e-government, periodization, regulations, stages, sub-stages, legislation.

Постановка проблеми. Історія формування певного законодавчого утворення загалом та національного законодавства про електронне (далі – е-) урядування зокрема являє собою процес становлення і розвитку системи право-

вих норм, що регулюють відповідні суспільні відносини в Україні. Цей хронологічний процес охоплює як створення нових законодавчих і підзаконних актів, так і зміну та скасування наявних, а також формування судової практи-

ки та правосвідомості суб'єктів відносин е-урядування.

Історична періодизація розвитку законодавства є його систематизацією особливого роду, оскільки полягає в умовному поділі історичного процесу на певні хронологічні періоди, тобто періоди історії прийняття конкретних джерел права. Ці періоди мають ті чи інші відмінні риси, які визначаються залежно від обраного критерію періодизації (еволюція типу мислення, способів комунікації, соціально-економічні та/або екологічні трансформації тощо). Історія юриспруденції відображає її становлення, розвиток, етапи, формування власної методології, результати і якоюсь мірою перспективи подальшого розвитку. Отже, періодизація розвитку законодавства передбачає насамперед хронологію або часовий підхід. Таким чином, часовий, хронологічний чинник є визначальним у періодизації розвитку будь-якої галузі законодавства, але він не є і не може бути єдиним. Тож, питання про генезу формування законодавства про е-урядування є досить актуальним, адже тісно пов'язане з вітчизняною та світовою історією держави і права, та відображає розвиток політичного, економічного, соціального і культурного життя українського суспільства на його євроінтеграційному шляху трансформації у інформаційне суспільство (далі – ІС). Важливість обраного напрямку обумовлена й необхідністю імплементувати положення Політичної програми Цифрового десятиліття до 2030 р. (*The Digital Decade Policy Programme 2030*) [1], яка встановлює рамки для цифрової трансформації Європейського Союзу (далі – ЄС), у законодавство України.

У зв'язку з цим, метою написання статті є обґрунтування та розробка дворівневої моделі періодизації розвитку національного законодавства про е-урядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість та актуальність розвитку правового регулювання цифрових управлінських відносин обумовила значну зацікавленість до цього напрямку науковців з таких галузей знань як бізнес, адміністрування та право, інформаційні технології, безпека та оборона тощо. Подібна ситуація вбачається цілком виправданою, адже у сучасному педантичному та несталому соціально-економічному середовищі рівень цифровізації значною мірою залежить від ефективності впровадження та фактичної результативності інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у зовнішніх та внутрішніх відносинах між урядом, громадянами та суб'єктами господарювання.

Серед вітчизняних наукових доробків, присвячених різним аспектам становлення й розвитку законодавства про е-урядування, слід відмітити роботи таких авторів як: А. Асанова, З. Балабанова, О. Баранов, К. Беляков, М. Ватковська, М. Вер-

тузаєв, С. Гнатюк, О. Голобуцький, М. Демкова, Д. Дубов, В. Єганов, О. Ємельяненко, П. Клімущин, І. Коліушко, Г. Лук'янова, А. Майстренко, А. Попов, А. Семенченко, А. Серенко, В. Хахановський, М. Швець та ін. Теоретико-практичне розуміння місця, ролі й функцій ІКТ в управлінській діяльності органів державної влади (далі – ОДВ) розглядалися також зарубіжними вченими, а саме в наукових працях Т. Беккера, К. Беллами, Дж. Гарсона, Д. Норріса, Дж. Тейлора, Дж. Фоунтейна та ін.

Так, у своїй дисертаційній роботі В. Політанський розвинув наукові положення щодо етапів розвитку е-урядування у світових масштабах [2, с. 39]:

1) 1950-ті рр. XX ст. (технічний) – поява та розвиток перших електронно-обчислювальних машин, технічних і мережевих засобів тощо;

2) 1950–1970-ті рр. (програмний) – зародження й розвиток систем програмного забезпечення, операційних систем, мов програмування тощо;

3) 1970–1990-ті рр. (інформаційний, постіндустріальний, період економіки знань) – робота зі структурами й базами даних, побудова автоматизованих систем обробки інформації;

4) 1990–2000 рр. (інтенсивна інформатизація) – нарощування оборотів інформаційних процесів, розширення кола користувачів інформаційних систем, їх удосконалення;

5) 2000-ті рр. – донині (поступальна інформатизація) – поступальний розвиток інформаційних технологій у всіх сферах суспільних відносин, впровадження інновацій, їх законодавче закріплення, активне використання ІКТ у діяльності уряду та інших ОДВ, перехід до е-урядування тощо.

При цьому відмічу, що наведена періодизація розкрита у параграфі під назвою «Законодавство про електронне урядування: етапи становлення та розвиток», хоча ані на світовому рівні ані на рівні фундаментальних етапів розвитку е-урядування в Україні [2, с. 34–35] про періодизацію саме законодавства про е-урядування не йдеться.

Більш цікавою є позицію Ю. Мохової, яка на основі аналізу законодавства про е-урядування, представила етапи інформатизації державних процесів та їх характеристику в такому вигляді [3, с. 54]:

1) 1990–1998 рр. – прийняття інформатизаційних законів, схвалення Концепції адміністративної реформи в Україні;

2) 1998–2007 рр. – прийняття Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»;

3) 2007–2010 рр. – схвалення Концепції розвитку е-урядування в Україні;

4) 2011–2013 рр. – прийняття Плану заходів щодо реалізації розвитку е-урядування в Україні,

схвалення Стратегії розвитку ІС в Україні, Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку е-урядування в Україні в новій редакції;

5) 2014–2016 рр. – утворення Державного агентства з питань е-урядування України, схвалення Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 рр.;

6) 2016–2021 рр. – затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2016 р., Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 р., Концепції розвитку е-урядування в Україні, яка визначає головні цілі, пріоритетні напрями та заходи розвитку до 2020 р., Плану заходів з реалізації Концепції розвитку е-урядування, Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», приєднання України до Міжнародної Хартії відкритих даних.

Очевидно, що авторка зробила акцент у виборі критерія періодизації на прийнятті певного нормативно-правового акту (далі – НПА) у сфері е-урядування і лише в одному етапі була згадана новація інституційного забезпечення е-урядування. Втім прикро, що наведена періодизація практично повністю повторює виокремлені раніше О. Волохом основні віхи інформатизаційних процесів у державі [4, с. 123].

Також відмічу й запропоновану О. Лабою періодизацію розвитку е-діловодства в Україні 1991–2020 рр. [5, с. 116]: 1) 1991–1995 рр. – пострадянське діловодство частково автоматизоване; 2) 1996–2003 рр. – автоматизоване діловодство; 3) 2004–2013 рр. – автоматизоване діловодство з е-документообігом; 4) 2014–2016 рр. – автоматизоване (безпаперове) діловодство з можливістю використання паперових носіїв; 5) 2017–2022 рр. – євроінтеграційне е-діловодство.

Нарешті варто згадати й про періодизацію розвитку концептуальних і стратегічних правових засад механізму забезпечення відкритості міста наступного виду: підготовчий етап – 1992–1998 рр. (прийняття закону про об'єднання громадян, визнання та гарантування Конституцією України місцевого самоврядування); I-й етап – 1998–2004 рр. (Концепція та перша Національна програма інформатизації); II-й етап – 2004–2007 рр. (президентський указ, прийнятий з метою зміцнення гарантій реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами); III-й етап – 2007–2012 рр. (Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні); IV-й етап – 2012–2016 рр. (Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні); V-й етап – 2016–2021 рр. (Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні); VI-й етап – 2021–2024 рр. (Стратегія забезпечення державної безпеки та друга Національна програма інформатизації) [6].

Натомість наразі очевидно бракує історико-правових досліджень в напрямі визначення етапів формування та розвитку джерел права е-урядування.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих питань будь-якої періодизації, в основі якої лежить хронологічний чинник, є визначення меж певних етапів та підетапів. Мова йде про абсолютні значення років (століть), які обрані автором періодизації в якості межових. Наприклад, на практиці застосовуються переважно два варіанти: 1) варіант із роздільними роками ХХ10–ХХ15 та ХХ16–ХХ20; 2) варіант із перетинними роками ХХ10–ХХ15 та ХХ15–ХХ20. Перший варіант виглядає більш логічним і кращим для поділу періодів, якщо потрібно підкреслити якийсь переломний момент між ними. За такого підходу є змога чітко виокремити період до певного року та період після нього, який часто є значущим для багатьох історичних подій та контекстів. Якщо цей переломний момент важливий, то краще використовувати варіант із роздільними роками. Власне цей варіант був використаний автором у попередніх роботах, присвячених генезі розвитку законодавства про е-урядування [7–16]. Якщо ж такої чіткої межі не потрібно, або ж її важко чи недоцільно визначити або її взагалі немає, то слід просто розділити етапи та підетапи із використанням варіанту із перетинними роками, за якого один і той самий рік попадає в обидва часові проміжки періодизації. Саме такий підхід варто обрати в процесі розробки дворівневої моделі періодизації розвитку законодавства про е-урядування. Обґрунтуванням такого вибору є ті факти, за яких: а) прийняття певних НПА практично ніколи не співпадають із початком або закінченням конкретного року; б) рік прийняття певного НПА не завжди співпадає із роком набуття ним чинності; в) рік втрати чинності певного НПА може співпадати або не співпадати із роком набуття чинності цього НПА у новій редакції. Тож, в процесі визначення меж етапів та підетапів представленої періодизації автором зроблений вибір на користь варіанту визначення їх меж із роками, що перетинаються.

Друге, як уявляється, найбільш важливе питання для процесу формування періодизації розвитку законодавства про е-урядування, є обрання її критеріїв. Подібні періодизації здійснюються за різними критеріями, що відображають, як правило, зміну етапів у розвитку правової системи. Основними критеріями, що прямо або опосередковано впливають на стан (кількість і якість) законодавства, здебільше є: – суспільно-політичні; – соціально-економічні; – державно-правові; – інституційно-правові; – формально-юридичні; – законодавчі; – порівняльно-правові тощо. Тож, періодизація розвитку законодавства є складним

процесом, що вимагає комплексного підходу та врахування різних чинників, які впливають на правову систему.

Дійсно, періодизація розвитку певного законодавчого утворення ґрунтується на виокремленні етапів, що характеризуються певними якісними змінами в правовому регулюванні, пов'язаними зі зміною соціально-економічних та/або політико-правових умов. Критерії періодизації можуть бути як внутрішніми, що стосуються змін у самому законодавстві (ухвалення нових кодифікованих актів, зміна концепцій правового регулювання тощо), так і зовнішніми, пов'язаними зі змінами в державі та суспільстві (зміна політичного керівництва, вибір євроінтеграційного курсу, трансформація економіки тощо).

Для обраної дворівневої моделі періодизації розвитку законодавства про е-урядування автором обрано відповідно й два основних критерії:

1) базовий, ключовий НПА або кілька НПА, що були прийняті на визначеному етапі (підетапі) для регулювання сукупності чи певного виду правовідносин у сфері е-урядування;

2) домінуючий вид (види) правовідносин у сфері е-урядування, що були врегульовані впродовж визначеного етапу (підетапу) певною сукупністю НПА.

Такий вибір критеріїв періодизації обумовлений тим, що: а) прийняття базового, ключового НПА є значущим явищем для будь-якого елемента системи законодавства, тим більше для міжгалузевого інституту, яким є законодавство про е-урядування; б) зміст базового НПА не завжди в повній мірі відображає характер правовідносин у сфері е-урядування, врегульованих впродовж цього періоду; в) базові НПА певного етапу можуть діяти як в його межах так і разом з іншими НПА у наступних етапах. Наприклад, перша редакція Національної програми інформатизації (закон від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР набув чинності 12.03.1998 р.) втратила чинність на підставі закону № 2807-ІХ від 01.12.2022 р.), яким була прийнята друга редакція, а по суті новий закон про Національну програму інформатизації, який набрав чинності з 01.03.2023 р. Проте це свідчить про його базовий характер саме до цього строку, адже у 2010 р. була прийнята перша редакція Концепції е-урядування, яка й отримала, на мою думку, зазначений статус НПА; г) визначення домінуючого виду (видів) правовідносин у сфері е-урядування, врегульованих впродовж визначеного етапу (підетапу) періодизації, доповнює його загальну характеристику, що розкривається у базовому НПА.

Що стосується власне е-урядування, то наразі відомо про щонайменше його 12 моделей, які різняться як уявленням про основні стадії переходу, так і про кінцевий етап, яким він має завершити-

ся [17]. Одним із найтипівіших прикладів побудови моделі е-урядування можна визнати модель К. Лейна і Дж. Лі [18], які виокремили чотири стадії переходу до е-урядування:

1) «каталог» – онлайн присутність ОДВ; розміщення офіційних документів, заяв, анкет тощо, які можна завантажувати;

2) «транзакції» – поява різноманітних онлайн-сервісів і форм для онлайн заповнення; формування баз даних, що підтримують онлайн-транзакції;

3) «вертикальна інтеграція» – обмін даними між ОДВ по вертикалі; подальший розвиток онлайн-сервісів;

4) «горизонтальна інтеграція» – обмін даними між ОДВ по горизонталі (міжвідомча взаємодія); перехід до «уряду одного вікна».

Отже, вищою стадією в моделі Лейна-Лі є стадія горизонтальної інтеграції, яка передбачає, що бази даних, сформовані різними ОДВ, обмінюються між собою інформацією, переважно в автоматичному режимі, тож виконавці тільки контролюють цей процес, але не виконують конкретних функцій.

Модель Лейна-Лі лягла в основу так званої п'ятиступеневої «піраміди еволюції електронного уряду», розробленої Департаментом з економічних і соціальних питань ООН (*Department of Economic and Social Affairs*, далі – UN-DESA). Вищою стадією в даній моделі також є інтегративна, причому вертикальна і горизонтальна інтеграція об'єднані разом [19]:

1) виникнення елементів «е-урядування» – поява е-сторінок або офіційних сайтів ОДВ з мінімальним набором офіційної інформації;

2) «підвищена» – створення архівів, поява стрічки новин, розміщення зразків офіційних документів;

3) «інтерактивна» – надсилання податкових декларацій або заяв в е-формі;

4) «транзакційна» – перехід до надання публічних е-послуг повного циклу в режимі «24 години на добу, 7 днів на тиждень»;

5) «мережева держава» – взаємодія з фронт-офісом, що функціонує на основі інтегрованого бек-офісу.

Саме на основі цієї моделі UN-DESA здійснює оцінювання ступеня розвитку е-урядування і складає відповідні рейтинги. Експерти ООН використовують ще один додатковий індикатор – «е-участь» («e-participation»), щоб зафіксувати, чи можуть громадяни надсилати в е-вигляді звернення до ОДВ та висувати свої пропозиції на офіційних форумах, дискусійних майданчиках тощо. Рейтинги UN-DESA виступають основними орієнтирами під час розроблення національних стратегій (концепцій) е-урядування. Так, згідно з рейтингом UN-DESA за 2024 р. Україна займає

30 місце у світі за рівнем розвитку е-урядування. Зокрема, країна посіла 5-те місце за індексом Online Service, що показує рівень розвитку державних е-послуг [20].

Отже, у підсумку дворівневу модель періодизації розвитку законодавства про е-урядування можна представити у такому вигляді (таблиця 1).

Таблиця 1

Дворівнева модель періодизації розвитку законодавства про е-урядування

Етап (підетап)	
1 рівень – Базові нормативно-правові акти	2 рівень – Домінантні правовідносини
1	2
Інформаційний (підготовчий) етап 1992–1998 рр.	
– закони України про інформацію, об'єднання громадян, місцеве самоврядування в Україні, звернення громадян; – Конституція України	– інформаційні, муніципальні, конституційні
I-й етап – етап першої Національної програми інформатизації 1998–2010 рр.	
1.1. Підетап інформатизації 1998–2001 рр.	
– закони про Національну програму інформатизації (перша редакція втратила чинність на підставі закону № 2807-IX від 01.12.2022 р.), її Концепцію та завдання на 1998–2000 рр.	– інформатизаційні, інформаційні
1.2. Підетап інтернетизації 2001–2005 рр.	
– Указ Президента України від 17.05.2001 р. № 325/2001 (пропозиції щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності ОДВ); – постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 04.01.2002 р. № 3 (Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади (далі – ОВВ)); – розпорядження КМУ від 05.05.2003 р. № 259-р. (Концепція формування системи національних інформаційних е-ресурсів); – закони України про е-документи та е-документообіг, цифровий е-підпис, телекомунікації; – створення інформаційної е-системи «Е-Уряд»	– інтернет, інформаційні, конституційні, е-урядування
1.3. Підетап телекомунікації 2005–2008 рр.	
– закони України про телекомунікації, захист інформації, основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.; – урядові Концепції розвитку телекомунікацій в Україні, системи надання адміністративних послуг ОВВ	– телекомунікаційні, інтернет, інформаційні, виборчі, безпекові, міжнародні, адміністративні, екологічні
1.4. Підетап електронізації 2008–2010 рр.	
– закон України про захист персональних даних – утворення Міжгалузевої ради з питань розвитку е-урядування (постанова КМУ від 14.01.2009 р. № 4); – організація е-документообігу та звітності (розпорядження КМУ від 09.09.2009 р. № 1087-р); – забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики (постанова КМУ від 03.11.2010 р. № 996); – питання надання адміністративних послуг (постанова КМУ від 11.10.2010 № 915); – пілотний проект впровадження технологій е-урядування (розпорядження КМУ від 01.03.2010 р. № 360-р);	– цифрові, е-урядування, адміністративні, інформаційні
II-й етап – етап першої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2010–2017 рр.	
2.1. Підетап формування е-урядування 2010–2014 рр.	
– Концепція розвитку е-урядування в Україні (розпорядження КМУ від 13.12.2010 р. № 2250-р); – закони України про доступ до публічної інформації, інформацію (нова редакція), адміністративні послуги; – план заходів щодо реалізації Концепції розвитку е-урядування в Україні та Національного плану дій на 2011 р.; – комплексна система е-документообігу; – Концепція функціонування інформаційної системи е-взаємодії державних інформаційних е-ресурсів, системи управління міграційними процесами; – Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні; – Ініціатива «Партнерство «Відкритий Уряд»	– е-урядування, інформаційні, адміністративні, соціальні, господарські, фінансові

Продовження таблиці 1

1	2
2.2. Підетап сталого розвитку е-урядування 2014–2017 рр.	
– Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» – Стратегія кібербезпеки України; – Стратегія реформування державного управління України	е-урядування, інформаційні, адміністративні, правоохоронні, податкові
III-й етап – етап другої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2017–2023 рр.	
3.1. Підетап євроінтеграційного розвитку е-урядування 2017–2021 рр.	
– закони України про е-ідентифікацію та електронні довірчі послуги, соціальні послуги, верифікацію та моніторинг державних виплат, е-комунікації; – Концепція е-урядування (друга); – Концепція розвитку системи е-послуг; – Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.;	– е-урядування, інформаційні, освітні цивільні, фінансові, правоохоронні, медичні
3.2. Підетап цифровізації економіки 2021–2023 рр.	
– закони про Дія Сіті, платіжні послуги, особливості надання публічних (електронних публічних) послуг, надання публічних (е-публічних) послуг, публічні е-реєстри, стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні, фінансові послуги та фінансові компанії, Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах е-комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, адміністративну процедуру, хмарні послуги, покращення управління у сфері е-комунікацій; – Стратегії людського розвитку, інформаційної безпеки; – Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 рр.	е-урядування, інформаційні, адміністративні, реєстрові, цифрові, енергетичні, правоохоронні, медичні
IV-й етап – етап другої Національної програми інформатизації 2023-I пол. 2025 рр.	
– закони України про Національну програму інформатизації (друга редакція), публічні консультації; – Національна транспортна стратегія України на період до 2030 р.	– інформатизаційні, реєстрові, екологічні, безпекові, медичні, господарські

Складено автором за матеріалами [7–16].

1. Рекомендовано при розробці періодизації розвитку законодавства, в основі якої лежить хронологічний чинник, визначати межі певних етапів та підетапів з використанням варіанту із перетинними роками, за якого один і той самий рік попадає в обидва часові проміжки періодизації. Саме такий підхід варто обрати в процесі розробки дворівневої моделі періодизації розвитку законодавства про е-урядування. Обґрунтуванням такого вибору є ті факти, за яких: а) прийняття певних НПА практично ніколи не співпадають із початком або закінченням конкретного року; б) рік прийняття певного НПА не завжди співпадає із роком набуття ним чинності; в) рік втрати чинності певного НПА може співпадати або не співпадати із роком набуття чинності цього НПА у новій редакції.

2. Аргументовано, що найбільш важливим питанням для процесу формування періодизації розвитку законодавства про е-урядування, є обрання її критеріїв. Для обраної дворівневої моделі періодизації автором обрано відповідно й два основних критерії: 1) базовий, ключовий НПА або кілька НПА, що були прийняті на визначеному етапі (підетапі) для регулювання сукупності чи певного виду правовідносин у сфері е-урядування; 2) домінуючий вид (види) правовідносин у сфері е-урядування, що були врегульовані впродовж визначеного етапу (підетапу)

певною сукупністю НПА. Такий вибір критеріїв періодизації обумовлений тим, що: а) прийняття базового, ключового НПА є значущим явищем для будь-якого елемента системи законодавства, тим більше для міжгалузевого інституту, яким є законодавство про е-урядування; б) зміст базового НПА не завжди в повній мірі відображає характер правовідносин у сфері е-урядування, врегульованих впродовж цього періоду; в) базові НПА певного етапу можуть діяти як в його межах так і разом з іншими НПА у наступних етапах; г) визначення домінуючого виду (видів) правовідносин у сфері е-урядування, врегульованих впродовж визначеного етапу (підетапу) періодизації, доповнює його загальну характеристику, що розкривається у базовому НПА.

3. Представлено дворівневу модель періодизації розвитку законодавства України про е-урядування в наступному виді: 0) Інформаційний (підготовчий) етап 1992–1998 рр.; 1) етап першої Національної програми інформатизації 1998–2010 рр.: 1.1) підетап інформатизації 1998–2001 рр.; 1.2) підетап інтернетизації 2001–2005 рр.; 1.3) підетап телекомунікації 2005–2008 рр.; 1.4) підетап електронізації 2008–2010 рр.; 2) етап другої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2010–2017 рр.: 2.1) підетап формування е-урядування 2010–2014 рр.; 2.2) підетап сталого розвитку е-урядування 2014–2017 рр.;

3) етап другої Концепції розвитку е-урядування в Україні 2017–2023 рр.; 3.1) підетап євроінтеграційного розвитку е-урядування 2017–2021 рр.; 3.2) підетап цифровізації економіки 2021–2023 рр.; 4) етап другої Національної програми інформатизації 2023–I пол. 2025 рр.

Література

1. 2025 State of the Digital Decade package. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/2025-state-digital-decade-package>
2. Політанський В.С. Організаційно-правові засади функціонування електронного урядування в Україні: *дис. д-ра юрид. наук*. Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Кропивницький, 2024. 538 с.
3. Мохова Ю.Л. Державні механізми розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України: *дис. д-ра наук з державного управління*. Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021. 490 с.
4. Волох О. Генезис електронного урядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 121–125.
5. Лаба О.В. Розвиток електронного діловодства в Україні: 1991–2020 роки: *дис. канд. істор. наук*. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, Київ. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ, 2022.
6. Кірін Р.С. Етапи становлення стратегічних засад механізму забезпечення відкритості міста. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 16–24. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.2>
7. Кірін Р.С., Шеховцов В.В. Право е-урядування: інформаційний та інформатизаційний етапи формування системи джерел. *The scientific heritage*. 2023. № 121. С. 14–24. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8371806>
8. Р. Кірін, Правове регулювання відносин е-урядування на етапі інтернетизації діяльності органів влади (2002–2003 рр.). *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 148–157. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.17>
9. Кірін Р.С. Етап інтернетизації діяльності органів влади: особливості правового регулювання відносин е-урядування в 2004–2005 рр. *Juris Europensis Scientia*. 2024, № 3. С. 7–13. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2024.2>
10. Кірін Р.С. Інформаційно-телекомунікаційний підетап (2006–2008 рр.) правового регулювання відносин е-урядування. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 4 (57), 2024. С. 20–29. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2024.4>
11. Кірін Р.С., Гришак С.В., Петлюк Ю.С. Формування джерел права е-урядування на підетапі розвитку відносин електронізації (2009–2010 рр.). *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 4. С. 107–118. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.18>
12. Кірін Р.С., Ширшикова Р.М. Розвиток законодавства про е-урядування на підетапі першої концепції (2011–2014 рр.). *Правові новели*. 2024. № 24. С. 84–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.12>
13. Кірін Р.С., Ширшикова Р.М. Законодавство про е-урядування: особливості формування в умовах руху до сталого розвитку (2015–2016 рр.). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025, вип. 87, ч. 3. С. 41–50. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.6>
14. Кірін Р.С., Ширшикова Р.М. Підетап другої Концепції у розвитку законодавства про е-урядування (2017–2020 рр.). *Juris Europensis Scientia*. 2025, № 1, С. 56–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2025.12>
15. Кірін Р.С. Розвиток законодавства про е-урядування на підетапі цифрової економіки (2021–2022). *Успіхи і досягнення у науці. Серія «Право»*. 2025. № 5(15). С. 135–150. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-5\(15\)-135-150](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-5(15)-135-150)
16. Кірін Р.С. Формування законодавства про е-урядування на етапі другої Національної програми інформатизації (2023–2025). *Український політико-правовий дискурс*. 2025, (12). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15723523>
17. Lee, J. (2010). 10year retrospect on stage models of e-Government: A qualitative meta-synthesis. *Government information quarterly*, 27(3), 220–230. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2009.12.009>
18. Layne, K. and Lee, J. (2001). Developing Fully Functional E-Government: A Four Stage Model. *Government Information Quarterly*, 18(2), 122–136. [https://doi.org/10.1016/S0740-624X\(01\)00066-1](https://doi.org/10.1016/S0740-624X(01)00066-1)
19. UN Department of Economic and Social Affairs. United Nations E-Government Survey 2012. *E-Government for the People*. New York, 2012. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/reports/un-e-government-survey-2012>
20. UN E-Government Survey 2024. Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024>